

ARAP DİLİ VE İNSAN KİMLİĞİ İLE OLAN İLİŞKİSİ*

Şerif Kerma**

Çev: Mesut Işık***

Öz

Bu çalışmada dilin özellikle de Arap dilinin insan ve toplum kimliğini oluşturma ve yansıtmadaki ehemmiyeti ele alınmıştır. İnsan-dil bütünlüğü çerçevesinde dilin insanın hayatına nasıl etki ettiği ve düşünmeden davranışlara kadar insan hayatında ne kadar etkili olduğu gerçeği örnekler verilerek ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dil, Arap Dili, Arapça, İnsan Kimliği, İlişki.

ARAB LANGUAGE AND THE RELATIONSHIP WITH HUMAN IDENTITY

Abstract

In this study, the importance of the language, especially the Arab language in creating and reflecting the identity of people and society has been discussed. In the context of human-language integration, How language affects human life and how influential it is in human life.

Keywords: Language, Arabic language, Arabic, human integrity, Relationship.

Giriş

Dil insanların bir birini anlama, bilgi edinme ve düşünceyi zenginleştirme aracıdır. İnsanları bir birine bağlayan en sağlam bağ olan dil, fertleri yaşamlarını sürdüren, kalkınan ve sonraki nesillere miras bırakan imtiyazlı bir toplum kılar. Çünkü dil insanı diğer mahlûklardan ayıran ve insana mahsus asli bir özelliktir. Bundan dolayıdır ki insan iki özelliğiyle “konuşan canlı” olarak nitelendirilir. Bu iki özellik birbirini bütünleyen, biri olmadan diğerinin yalnız başına pek bir anlam ifade edemediği “akıl” ve “konuşma”dır. Nitekim ayet-i kerimede Allah’u Teâlâ’nın şöyle buyurması “Ve Âdem’e isimlerin tamamını öğretti”¹ bu hakikati ifade etmektedir. Çünkü dil öğrenimi ilmin anahtarı ve temeli olup onsuz ilim öğrenmek imkânsızdır.²

Muhakkak ki dil insanların kabiliyetlerinde vücut bulan fikir, vicdan ve irade olup; düşünme, ifade etme ve iletişim sağlama görevini görür. Arap dili ise uzun yıllardan beri çeşitli incelemelerle bilginlerin dikkatini celp etmiş köklü diller arasındadır. Çünkü

* Makalenin Arapça orijinal ismi; “*El-Luğetu'l-Ârabiyyetu ve 'Âlâkatuhâ bi'l-Huviyye*” şeklindedir. Havliyâtu't-Turâs Dergisi, Sayı:6, Yıl 2006, Cezayir.

** Telemân Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü.

*** Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Email: misik@agri.edu.tr

¹ Bakara 2/31.

² Dûclas Berâvin, *Usus-u Te'allumi'l-Lugati'l-Ârabiyyeti ve Te'lîmihâ*, Terc: Abduh er-Racî ve Ali Ahmed Şa'bân, Dâru'n-Nehdeti'l-Ârabiyyeti, Beyrut, 1994, s. 23.

Arapça, Kur'an-ı Kerim'in dilidir. Nitekim Allah'u Teâlâ şöyle buyuruyor: "Düşünüp aklınızı kullanasınız diye size Kur'an-ı Arapça bir kitap olarak indirdik".³ Diğer bir ayette ise şöyle buyuruyor: "İşte böylece biz Kur'an'ı Arapça olarak indirdik".⁴

Arap Dili ve Önemi

Kur'an-ı Kerim, nüzulünden önce bütün Arap kabileleri nezdinde edebiyat ve yazı dili olan Kureyş lehçesi ile inmiştir. Kur'an'ın inişiyle beraber Arap dili kullanım amaçları ve farkı dil üslupları bakımından daha da zenginleşerek günümüze dek orijinal/fasih haliyle gelmiştir. Bu durum da Araplar için bir övünç kaynağı olmuştur. Hiç şüphe yok ki Arap dili bu imtiyazlı konumunu Kur'an'a borçludur.

Arap dili gelişip zenginleşmekte olan diller arasındadır. Öyle ki Arap dili kelimelerinin ve ifade tarzlarının zenginliği bakımından müsteşriklerin bile hayranlığını celp etmiştir. Gerçek şu ki bir kimsenin, Arapların sosyal ilişkilerinin son derece basit olduğunu ve yaşadıkları coğrafyanın yeryüzü şekilleri açısından çeşitlilik arz etmediğini düşündüğünde Arap dilinin bu kadar geniş bir literatüre sahip olduğuna şaşmaması elden değildir. Fakat onlar bu kısır coğrafya döngüsü içerisinde her bir nesnenin en ufak bir ayrıntısı için bile ayrı ayrı kelimeler kullanmışlardır.⁵

İnsanın kimliği, birbirini bütünleyen ve gelişimi için hayati anlam ifade eden biri "birey" diğeri ise "toplum" olmak üzere iki ana temel üzere kurulur. Bireyin kimliği kişinin sahip olduğu vasıfları taşır. Söz konusu bireyin diğer insanlarla olan ilişkileri sonucu çeşitli merhalelerde ortaya çıkan kişiliğini üzerine bina ettiği kimliğidir. Bu kimlik ise ancak ferdin toplumla çeşitli ilişkilerde bulunması ve kaynaşması sonucu ortaya çıkabilecek bir durumdur. İşte fertle toplum arasındaki bağı ve iletişimi sağlayan yegâne unsur hiç şüphesiz ki dildir.

Dilin Kimlikle İlişkisi

Dil farklı toplumlara göre çeşitlilik arz eden toplumsal bir kurum olup son derece hayati önemi haiz iletişim vazifesini yerine getirir. En temel vazifesi konuşulduğu toplumun istek ve arzularını, duygu ve düşüncelerini ifade etmesidir.

Dil ortak yaşamın sembolüdür. Ve yine dil vasıtasıyla toplumsal birlik bağları kuvvetlenir, toplumların tarihi kayıt altına alınıp muhafaza edilir; geçmiş ile gelecek arasındaki medeniyet köprüsü işlevselliğini sürdürür. Bundan dolayıdır ki dil insanların gerçeği çeşitli semboller yoluyla ifade etme meyillerinin sözlü versiyonu olması hasebiyle en önemli iletişim aracı olarak yerini korumaktadır. Nitekim dil, dilcilerin de ifade ettiği gibi insan hayatında çeşitli sembollere dayalı bir sistemdir.⁶

³ Yusuf 12/2.

⁴ Taha 20/113.

⁵ Samdun Hamâdî ve Diğerleri, *el-Luğatu'l-Ârabiyyetu ve'l-Ve'yi'l-Kavmî*, Merkezi Dirâsâtî'l-Vahdeti'l-Ârabiyyeti, Erbil, 1984, s. y.

⁶ Besâm Berake, *el-Luğatu'l-Ârabiyyetu'l-Kayyimetu ve'l-Huvviyyetu*, Mecelletu'l-Ârabiyyi, Sayı: 528, Kasım, 2002, s. 82.

İnsan kimliği hakkında konuşmadan dil ile alakalı konuşmak eksik olur. Çünkü dil kendisini konuşan fertlerin karakteristik özelliklerini taşıyıp onların davranışlarını düzenler ve onların birlik ve beraberliklerini sağlar. O halde dilin önemi kendi içinde barındırdığı bir takım teknik verilerden kaynaklanmayıp tam aksine insanların kendisiyle imtiyazlı oldukları düşünce ve kavrama biçiminden kaynaklanır. O vesileyle insanlar birbirlerini tanır ve bir birlerini ayırt ederler. Dahası insanların yaşadıkları gerçeği ve günlük yaşam içerisinde karşılaştıkları olayları algılayış tarzlarını ve edindikleri izlenimleri yansıtan bakış açılarının bir tahlilidir dil.⁷

Dil ve Düşünce İlişkisi

Dilin düşüncü ile de çok sıkı bir bağlantısı vardır. Nitekim dili herhangi bir problem haline getirenlerin çoğunun sebebini açıklamaya yanaşmadıkları ideolojik korkularıdır. Günümüz dil bilginleri dil ve ideoloji konularının iç içe olduğunu dile getiriyorlar. Öyle ki kimisi ilmi diller dâhil herhangi bir dilin öğrenilmesinin arkasında yatan sebebin o dili konuşanların ideolojilerini öğrenmek olduğu görüşünü savunur. Çünkü dil dilcilerin bazılarının ifadesiyle “toplumdan topluma değişkenlik arz eden insan tecrübesinin kendisiyle tahlil edildiği karşılıklı bir iletişim aracıdır”.⁸

Dolayısıyla şunu diyebiliriz ki her birimizin dili hayattaki tecrübelerimizin birleşiminden, hayattaki akli ve duygusal bakış açımızdan ibarettir. Psikologlar dil kavramı ile kimlik kavramı arasında sıkı bir ilişkinin olduğunu düşünerek konuşma ile mantığı beraber değerlendiriyorlar. Ve söz ile eylem arasını birleştiren tartışmalı bir ilişki olduğu sonucuna vararak şu meşhur ifadeleri kullanırlar. “bir kimse eylemin doğruluğunu ortaya koymadan önce sözün doğruluğunu ortaya koyamaz”. Sözlerine devamlı şunları söylerler: “İnsanın meramını kendisiyle ifade ettiği en küçük şey harftir. Çünkü konuşmanın kendisinden oluştuğu her bir harf insanın kişiliğini ve kimliğini yansıtır. Yani konuşma yoluyla dinleyici –feraset sahibi ise- konuşanın kadın mı erkek mi büyük mü küçük mü iyi bir kişiliğe mi yoksa kötü bir kişiliğe mi sahip, hangi dine mensup olduğunu, nerede doğduğunu bütün bunları anlar.

Dilin Duygu ve Düşünceleri İfade Etmesindeki Rolü

Dil her şeyden önce kişinin kendisini anlaması ve iç dünyasını keşfetmesi demek olduğu gibi aynı zamanda insana belli ilkeler dâhilinde hareket etme zorunluluğunu da getirir. Örneğin bir insan içinden geçenleri dışa vurmak istediğinde veya dostlarıyla görüşmek istediğinde dilin kendisine sunduğu imkânlar nispetinde bunu gerçekleştirebilir. Bu durumda kendince en kolay kelimeleri ve ifadeleri kullanır. Bu alanda dile baskın ve otoriter olması dışında ne edebiyat geneldir ve ne de şiir özeldir. Çünkü o dilin kendisine sunmuş olduğu, kullanıla kullanıla zamanla eskimiş sıradan ifade ve kullanımların ötesine geçmeyi hedefleyen bir devrimdir.

⁷ Berake, a.g.e., s. 86.

⁸ Berake, a.g.e., s. 76.

İtiraf etmek gerekir ki dilin insanın akli ve zihni melekelerinin gelişmesindeki rolü büyüktür. Dolayısıyla dil bilmek diğer insanların duygu ve düşüncelerini, dini inançlarını, maddi ve manevi tasavvurlarını bilmeyi sağlayan tek yoldur.

Dil belli bir toplumun konuştuğu ve dili konuşanların dilin imkânları ölçüsünce düşündüğü öyle bir mekanizmadır ki o toplumun tecrübelerini tanzim eder. Aynı şekilde o toplumun dünyasını ve yaşadığı ortamı şekillendirir. Nitekim her dil toplumun özel bakış açısını barındırır.⁹

Arap Kültürünün Oluşmasında Arapçanın İşlevi

Arap diline ve “Arap” lafzının delalet ettiği değişik anlam örgülerine gelince işte bu durum bize Arapların kendi kimlik ve kişilik tasavvurlarını veya “Arap” lafzının delalet ettiği anlamlara bakarak Arap toplumunun oluşumu hakkında bize bilgi verir.¹⁰ Dilin antropolojisine bakıldığında dil toplumun bilincini temsil eder. Değişik ifade tarzlarıyla yüksek kültürel bir kimliğe bürünen toplum, kendisini dil ile idrak eder. Dil et ve kemikten oluşsa da konuşulduğu toplum için siyasi bir mekanizmadır. Ayrıca dilin kendine has sınırları, ifade tarzları ve kuralları vardır.¹¹

Gerçek şu ki Arap kimliğinin ve kişiliğinin oluşmasında ve birbirine bağlı tek bir toplum olmasında İslam mesajının açık ve gerçek hayata uygun öğretilerinin büyük bir katkısı vardır.

Öte yandan toplumsal ihtiyaçlara göre ve bir toplumun bünyesinde şekillenen dil, toplumun sınırlarını ve gerçeğini idrak etmesine tesir eder. Aynı şekilde öğrenme sürecinde önemli ve aktif bir rol alır. Diğer bir ifadeyle ferdi ve toplumu öğrenmeye sevk ederek dış dünyayı keşfetmelerini sağlar. Böylelikle fert ve toplum bünyesinde tecrübenin oluşumunda doğrudan etki eder.

Dil toplumsal meselelerimizle alakalı düşüncelerimizi büyük oranda etkiler. Ve insanın kullandığı dil hesaba katılmaksızın sadece içinde yaşadığı yaşam şartlarına göre şekillendiği görüşü yanlıştır. Veya dilin sadece iletişim ve düşünme aracı olduğunu söylemek de yanlıştır. Çünkü hiç şüphe yok ki gerçek hayat insanların dilsel alışkanlıkları ve ana dillerini kullanım esaslarına bağlıdır.¹²

Gerçek hayat değişik ve farklı şekillerde, insan beyninin algıladığı ve konuşmuş olduğu dil sistemi sayesinde belli bir düzenle tertip ettiği bir takım resimlerden başka bir şey değildir. Bizler “tabiatı” ana dilimizin bizlere çizmiş olduğu ana çerçeveye uygun olarak algılıyoruz. Ve aynı şekilde “tabiatı” belli bir yöntemle göre ayırarak önemli kavramlarla tanzim ediyoruz. Gerçek hayata bakışımıza uygun semboller koyuyoruz. Bu insicam da konuştuğumuz toplumsal dil tarafından onaylanmaktadır. Yani “tabiat” dil örneklemelerimize tabi olan bir sistemdir”.

⁹ Berake, *a.g.e.*, s. 84.

¹⁰ Muhammed et-Tayyibî, *el-‘Arabî’l-Usûl ve’l-Hüvviyye, Dâru’l-Ğarb*, 2002, s. 139.

¹¹ et-Tayyibî, *a.g.e.*, s. 81.

¹² Berake, *a.g.e.*, s. 84.

Tabii burada “tabiat” kelimesi sadece dıştaki tabiat olmayıp aynı zamanda dış tabiatı tutun soyut düşünme ameliyesine varıncaya dek hayatın bütün düşünme olgularını ve insan bilincini kapsayan kapsamlı bir ifadedir. Çünkü bu yönüyle düşünce kendi başına belli bir dilde düşünme anlamına gelir. Nitekim her dil sabit kurallardan oluşan kapsamlı birer sistemdir.

En temel İki Organımızdan Biri Olan Dil

Örneğin nasıl ki su ve hava insan, hayvan ve bitkiler için hayatın temelini oluşturuyorsa el ve dil de insan için olmazsa olmazlardandır. Şöyle ki insan eli başka hiçbir organının denk olmadığı bir organıdır.¹³ Bundan dolayı Allah’u Teâla bu organı insanın emrine amade kılarak şöyle buyurur: “Parmak uçlarını bile şekillendirmeye güç yetiririz”.¹⁴ Buradaki şekillendirme devenin düz haldeki mafsal boşluğuna benzetme anlamındadır. Bu durumda insan devenin mafsal boşluğundan daha fazla elinden istifade edemez. Bu durumda da elin işlevselliğinden meydana gelen ne medeniyet ve ne de gelişme ve kalkınma olmayacağı gibi insan hayatta yetkinliğini ve “ahseni takvîm” vasfını kaybeder. Yani nasıl ki el insan hayatı için olmazsa olmaz fiziki bir araçsa dil de aynı şekilde hayati önemi haiz düşünsel ve sözlü bir araçtır.¹⁵ Bundan dolayıdır ki Yüce Yaratıcı eli bir lütuf olarak ifade ettiği gibi dili de bir minnet olarak sunmaktadır.

İnsan konuşan bir canlıdır. El ve dil de ifade insanlığa özgü temel birer yetidir. Bu iki temel organ insanlık ile hayvanlar tarihi arasındaki ayrımın temel ögesidir. İnsanoğlunun bu güne dek yapmış olduğu gelişmeler dil sayesinde.¹⁶

Dil Bir Mucizedir

Dil kendi başına mucize olduğu gibi asıl görmüş olduğu vazife bakımından mucizedir. Düşünce aracı olması hasebiyle dil insanın kendisini keşfetmesini sağlayıp çevresiyle de iletişime geçme imkânı sunar. Böylece insan toplulukları oluşur. Ve aynı şekilde insanlık tarihi de varlığını dile borçludur.

Kültür tarihi boyunca, toplumların oluşması ve kimliklerinin ortaya çıkmasındaki en önemli etken yine dildir. Arapça ise yazım kurallarının kelimelerine ve ifade tarzlarına uygunluğu yönüyle Arap kültürünün oluşmasında büyük rol oynar.

Hiç şüphe yok ki “ Beşikten mezara kadar öğrenme” mizi tavsiye eden hadis-i şerif de bizi dil öğrenme konusunda teşvik etmektedir. Çünkü bazen insan ömrünü zengin olmayan bir dili kullanmakla geçirip öğrenmesi gereken güncel ve zengin diğer dilleri öğrenmeden geçirebiliyor. Tabii eğer dünyadaki gelişmeleri takip etmek istiyorsa ve kendini maddi ve manevi zararlardan korumak istiyorsa ki hadis-i şerifte de geçtiği

¹³ C. Fenderîs, *el-Luğa*, Terc: Abdulhamîd ed-Devağî ve Muhammed el-Kassas, Mektebetu'l-Enculû Mısriyye, Kahire, 1951, s. 1.

¹⁴ Kıyamet 75/4.; Ebu Cafer et-Taberî, *Cami 'u'l-Beyan fi Tefsiri'l-Kur'an*, el-Mektebetu'l-Amiriyye, Kahire, 1323, s. 110.

¹⁵ Fenderîs, *a.g.e.*, s. 5.

¹⁶ Fenderîs, *a.g.e.*, s. 1.

gibi “ Bir toplumun dilini öğrenmek o toplumun şerrinden emin olmak demektir”¹⁷ kaidesince dünyaca konuşulan yaygın dilleri öğrenmek zorundadır.

Dil kullanımını konusu maddi harcamalara benzer. Bundan dolayı bu gün dilciler banka hesabındaki para gibi insanın kelime hazinesinden bahsederler. Yani hesaptaki para nasıl ki insanın parasal anlamdaki birikimini gösteriyorsa insanın sahip olduğu kelime hazinesi de insanın bilgi bankasının birikimini göstermektedir. Her para birimi nasıl ki bir değilse ve dönemsel olarak belli para birimleri değer kazanıp değer kaybediyorsa diller ve o dilleri oluşturan kelime ve kavramlar da bazen çok kullanırken bazen de tedavülden kalkar. Toplumsal olayları takip etmek ve toplumda belli bir kişilik ve kimliğe sahip olmak için bir kimsenin güncel ve yaygın olan dili kullanması ve o dilin içindeki güncel ifadelerle meramını dile getirmesi gerekir.

Arap Dilinin Arap Düşünce Tarzına Etkisi

Arap dili hakkında konuşmak Arap fikri hakkında konuşmaktan farklı bir konu değildir. Çünkü dil toplumun kültürel kodlarını keşfetme imkânı sunar. Konuşulan sözcükler vasıtasıyla dil insanların duygu ve düşüncelerini, yaşam tarzlarını, yeteneklerini ve yetersizliklerini ortaya çıkarır. Aynı şekilde dil bu fonksiyonlarıyla bir birine sıkı bir şekilde bağlı bir toplumun oluşmasında en önemli işlevi yerine getirir.

İnsanı, gerçeği hisseden canlı bir varlık haline getiren ve büyük erdemleri idrak edip onları haiz bir birey olmasını sağlayan dilin ta kendisidir. Nitekim Araplar diğer toplumlar gibi asırlar boyu dili kullanan fertte o dilde ona özgü bir takım karakteristik özellikleri bulmuşlardır. Kişinin düşünce ve yaşam tarzında, hayata bakışında ve edinmiş olduğu hayat ilkelerinde dilin fonksiyonunu göz ardı etmemişler. İşte aynı dili konuşan fertlerin konuştukları dilin karakteristik özellikleriyle bezenmiş bağları çok sağlam ve birbirine kenetlenmiş tek bir toplum oluşur. Dolayısıyla burada dil böylesine birbirine kenetlenmiş toplumun arasındaki sağlam bir ipe benzer.

Dil ve Toplum Ruhü

Ekonomik ve siyasi gücü oluşturan kuvvet nedir? Toplumsal kimliği oluşturan ve sürekli ilerlemeyi sağlayan etken nedir? Tabii ki devletin kendisi değildir. Aynı şekilde toplum da değildir. Şüphesiz ki bu, bütün bunlardan daha güçlü ve daha kalıcı manevi bir güçtür. İşte bu güç de halkın ruhudur. Toplumun ruhu topluma hâkim olan, toplumsal bağları sağlayan, toplumun gündemini oluşturan, uygun anı bekleyip potansiyel bir enerji olarak ortaya çıkan ve toplumun da devletin de kendisiyle varlıklarını idame edip toplumlara rehberlik edip onları medeni toplumlar seviyesine çıkaran gizli ve manevi bir güçtür. Toplumun ruhu başlı başına gelişmenin temel taşıdır. Peki, toplumun ruhu nedir ve meydana gelen olumsuz şartlara karşı onun devamlılığını sağlayan etken nedir? Hiç şüphesiz ki oda en kutsal olan dildir.¹⁸

¹⁷ Hanefî bin İsa, *et-Tıflu ve Ma'deletu'l-Kusûri'l-Luğeviyyi fi'l-Âlemi'l-Arabiyyi*, Mecelletu's-Sekâfe, Sayı: 98, Mart-Nisan, 1987, s. 120-121.

¹⁸ Hamâdî, *a.g.e.*, s. 259.

Dildir toplumun ruhunu oluşturan ve ona anlam kazandıran etken. Ve yine nesilden nesile bilgi kaynaklarının aktarılmasını sağlayan, onları koruyan ve sağlam inancı ve bağlılığı devam ettiren dildir.

Dili olmayan herhangi bir toplum herhangi bir halk olamaz. Çünkü toplumun oluşmasını sağlayan en temel unsur dildir. Bu işleviyle dil onsuz toplumların varlığından ve kimliklerinden bahsedemeyeceğimiz temel bir unsurdur.

Kimlik, bir kısmı her hangi bir tehlikeye maruz kaldığında diğer kısımlarının tehlikenin durumuna göre belli bir strateji geliştirerek savunmaya geçtiği bütünsel bir mekanizmadır. Böylece dil de yaşayan canlı bir mekanizma gibi doğar, büyür ve ölür ve yeri geldiğinde maruz kaldığı tehlikelere karşı savunmaya geçer.

Dil halkın zihniyetini yansıtan en iyi araçtır. Çünkü her toplumun düşünme tarzı ancak dilin olduğu kelimelerden ve ifade türlerinden meydana gelmektedir. Dil başlı başına geçmişin birikimini koruyarak onu nesilden nesile aktarma görevi görür. Geçmişin bu birikiminde bazen gerçek olmayan efsaneler ve bazen de gerçekte yaşanmış hakikatler yer alır. Dil halkın ruhunun özünü dışa vuran bir ayna gibidir. Nitekim dil toplum hayatının özünü oluşturur. Toplumsal vicdan ancak o toplumun dil vasıtasıyla oluşturduğu edebiyatla meydana gelir".¹⁹

Arap Dilinin Geniş Coğrafyalara Etkisi

Arap dili siyasi ve coğrafi sınırları tanımadan geniş kitleler tarafından konuşulur. Çünkü kendi içindeki bütünlüğü çok geniş bir dağarcığa sahip olması ve oluşmasında birçok kaynağın olması ona bu olanağı sunuyor. Örneğin Suriye'de "Aşûriyye" mısırda "Kiptiler", "Firavun Hanedanı" ve Müslümanlar; Somali ve Sudan'da Afrikalılar kullana gelmiş bu dili. İşte bundan dolayı Arap dili konuşulduğu insanlardan oluşan yeni ve tarihi bir akım oluşturmuştur. Nitekim dil, insanlardan gizlese bile ferdin iç dünyasını duygu ve düşüncelerini yani kimliğini dışa yansıtır.

Bizler Arap dilini toplumların bütünlüğünü sağlama noktasında gördüğü işlevi bakımından da önemli görüyoruz. Ve çoğunlukla dillerin konuşulduğu toplumların ismi ve ulusal kimliği ile isimlendirilmesi ve o toplumu diğer toplumlardan farklı kılan bir hususiyet arz etmesi bu durumu göstermektedir. Örnek olarak şunu diyebiliriz: Arapların dili Arapça, Fransızlarınki Fransızca, Almanların Almanca, Türklerin Türkçe...

Dil için ister Allah tarafından verilmiş bir lütuf ister akıl yoluyla zamanla kazanılmış bir yeti olduğunu düşünelim hiç şüphesiz ki akli oluşturan veya en azından düşünmede olmazsa olmaz bir işleve sahip olduğu ve akli yönlendiren asıl unsur dildir". Örneğin herhangi bir ulusun dili, içinde olduğu ulusun bilincini yansıtır. Ve dil vasıtasıyla o ulusun düşünce biçimi ve kültürü diğer uluslara nakledilir. Ve ataların dili o ulus için dini, siyasi, ekonomi, tarihi, sosyoloji ve psikoloji açısından büyük bir hazinedir.²⁰

¹⁹ Hamâdî, a.g.e., s. 265.

²⁰ Sati' el-Haserî, *Ma Hiye'l-Kavmiyye*, Daru'l-'ilmi li'l-Melâ'yîn, Beyrut, s. 56.

Bir ulus için dil kalp ve ruh mesabesinde olduğu için o ulusun bir kutsalı olarak tüm fertlerinin o dili çok iyi bir şekilde öğrenmesi, kullanması ve geliştirmesi lazım.

Arap Dilinin Birleştiriciliği

Aynı ana dili kullanan uluslar tek bir kalp ve ortak bir ruh gibidir. Bundan dolayı o ulus ortak bir ulus haline gelmiş olup fertleri aynı hayat çatısı altında tek bir devlet halinde yaşayarak külün altındaki ateşi alevlendiren rüzgâr misali fertlerin kalplerinin derinliklerinde birlik ve muhabbet duygularını meydana getirir.²¹ Bundan dolayı herhangi bir ulus ne zaman ki dillerini bırakıp başkalarının dillerini kullanırsa işte o zaman yabancı tesirlerden dolayı kendi ulusal kimliğini kaybetmiş demektir. Ve o zaman o ulus ölmüş olup başka ulusların bünyesinde küçük bir grup olur.

Farklı uluslardaki değişik gelenek ve görenekler tek bir ulusun kaynaşmasına engel teşkil etmektedir. Böylece birçok topluluk tek bir bayrak altında birleştirilebilir. Fakat ortak bir dili kullanmayan birçok topluluk aynı ulus çatısı altında bir araya getirilemez.²²

Her ne kadar Arap İmparatorluğu parçalanmış olsa da birçok Arap toplumu tarafından konuşulan Fasih Arapça bizim kayıp imparatorluğumuzu elimizde tutmaktadır. Sanki bizler fasih Arapçayı konuşarak medeniyet kaynaşmamızı sağladığı için bu kayıp imparatorluğumuzu devam ettiriyoruz. Fasih Arapçaya olan inancımız değerlerimizi bünyesinde barındıran imparatorluğumuza olan inancımızdan ileri gelmektedir. İşte bizler hayatta kalma mücadelesinde bu inancımızla yüce şahsiyetimizin ve insani temel değerleri ayakta tutacak olan temel unsurlara sıkı sıkı tutunuyoruz".²³

Dil ve Ulusal Kimliğe Karşı Tehditler

Fert ve toplumdaki hassasiyeti zedeleyip dili ve kimliği tehdit eden birçok unsur bulunmaktadır. Hiç şüphesiz ki günümüz dünyasında en büyük tehdit unsuru oluşturan ve bütün toplumların ve ulusların kimliğini erozyona uğratan yeni sömürü siyasetidir. Kendi felsefelerine göre insanlığın değerlerini ve anlayışlarını şekillendirmeye çalışır. Görünürde insani değerler üzere kurulu ama hakikatte kaba kuvvete ve baskıya dayalı geniş bir sömürge toplumu oluşturmak. İşin daha garibi oluşturmak istedikleri bu şaşaalı sömürge toplumunun hakikatleri çarpıtarak olması gerektiğinden daha farklı göstermek isteyen Batı ve Amerika kaynaklı olmasıdır. Ki böylece İslâm toplumlarının inanç ve değerlerinin modası geçmiş; kendi fikirlerinin ise çağdaş ve günümüze en ideal yaşam tarzını sunmaya çalışıyor izlenimini veriyorlar. Dahası kendi fikirlerinin insanlığın muhtaç olduğu modern, çağdaş, toplumları yönetecek ve yönlendirecek ulus kimliğini meydana getirecek ve onları geri kalmışlıktan ve fikri donukluktan kurtaracak şekilde lanse ettiriyorlar.²⁴

Düşüncelerinin güncel kimliğe sahip olduğuna gelince bazı yönlerde doğrudur. Çünkü bu, çağa zor ve baskıyla dayatılmıştır. Fakat evrensel ve ideal bir kimliğe sahip olduğu konusu ise gerçek olmaktan çok uzaktır. Çünkü yeryüzünde birçok medeniyet ve

²¹ *Mecellelu Sekafiyye*, Sayı: 3, 1982, s. 8.

²² *Mecellelu Sekafiyye*, s. 11.

²³ *Mecellelu Sekafiyye*, s. 12.

²⁴ Seyyar el-Cemil, *Mecellelu'd-Devha*, Şubat, 1986, s. 11.

kültür vardır. Öte yandan batının modern medeniyete sahip olduğu gerçeği doğrudur. Fakat şunu çok iyi anlamamız lazım ki modern medeniyetin bir takım ölçütleri vardır. Batıdaki medeniyet de maddi gelişmişlikten öteye gidemiyor. Her şeyden önce din ile kopuk bir medeniyettir. Medeniyetin ölçütlerinden bir diğeri de ahlaki değerlerdir. Nitekim ahlaki değerler insanların maddi ve manevi kalkınmasını sağlayan ve insanı diğer insanlarla ve yaşadığı çevreyle uyumlu hale getirmeyi amaç edinir. Dil de medeniyet mirasından pay sahibi olmak için çok önemli fonksiyonlara sahiptir. Fertler ve toplumlar arası iletişim aracı olması hasebiyle; insanlar arası anlaşma ve kaynaşma noktasında duygu ve düşüncelerin tercümanlık görevini ifa eden dil, birçok tehditlere maruz kalmaktadır.

Fakat ne var ki Arapların çoğuna göre Arap dili ilmi ve teknolojik gelişmeleri takip etmekte yetersizdir. Dahası Arap dilinin diğer dillere karşı çok geride kaldığı aşağılık kompleksine kapılarak yabancı dillerin üstünlüğünü kabul etmişlerdir. Öyle ki yabancı dil bilmeyi ve kullanmayı gelişmişliğin ve ilerlemenin bir alameti olarak görüyorlar.

Soruyorum, şimdi Arap dili güçlü iletişim dili olmaktan çıkmış mıdır? Ve bu dil niye yıllarca farklı birçok kültürü bünyesinde barındırdı? Gerçek sorun dilin kendisinde değil tam aksine onu konuşan, geri kalmış, onu konuşmayı bir acziyet olarak gören, her konuda aşağılık kompleksine kapılarak bundan kaçışı bu dili konuşmaktan ve bu dilin oluşturduğu ulusal kimlikten kaçmak şeklinde telakki eden Arapların ta kendisidir. Çünkü ulusal kimlik ulusal dille ilintilidir. Dolayısıyla ulusal kimlikle onur duymak dille onur duymak demektir. Ve her kim ulusal kimliğinden kendini soyutlar ve o kimliğe aidiyetini reddederse o kimse ruhsuzdur.

Arap insanındaki dil kültürünün eksikliği dil ve kültürün gerilemesine yol açar. Bu eksiklik okuma ve düşünmede de etkisini gösterir. Çünkü geçmiş nesil geleceğini inşa etmek ve kendi olabilmek için gençliğinde çok okurdu. Öyle ki okumada bir zevk alırlardı. Okumakla bilgi ve kültürleri artardı. İşte önceki ve şimdiki nesil arasındaki bu fark; kültür, bilgi ve düşünme tarzı konularındaki farkı göstermektedir. Bugünkü nesil derinlemesine okumak yerine yüzeysel bir şekilde okumayı tercih ediyor. Çünkü günümüz Arap toplumu akli meşgul, düşünceleri dağınık olup ilmi cesarettten mahrumdur. Kültürle alakalı sadece bazı kavramları biliyorlar. Fasih Arapça yerine yerel lehçeleri kullanıyorlar. Dolayısıyla dil ve kültür konularında fikri bir hastalığa yakalanmışlardır.

Şunu söyleyebiliriz ki bizim Arap kimliğini ve kültürünü bünyesinde barındıran tek ve güçlü Fasih Arapçamız var. Tabiri caizse Fasih Arapça mukaddes ve mutlak bir dildir. Çünkü İlahî bir dildir. Bununla beraber Arap dili muasır kültürler arası esnek, kendi içinde çeşitliliğe sahip ve dinamik bir iletişim aracıdır.

Sonuç

Bu çalışmada Arapça başta olmak üzere dilin insan hayatındaki önemine işaret edilmiştir. Dil insanın düşünce, duygu ve eylemlerinde temel rol alır. Sosyal bir varlık olarak insanın toplumla bütünleşerek kaynaşması, duygu ve düşüncelerini dile getirmesi dil yoluyla mümkündür. Diğer bir ifade ile dil insanın duygu ve düşüncelerinin bir tercümanı

olarak insanın kimlik ve kişiliğinin bir ifade aracıdır. Aynı şekilde nesilden nesile intikal eden bilgi, birikim ve kültür kodları dil sayesinde meydana gelmektedir.

Kaynakça

BERÂVİN, Dûclas, Usus-u Teallumi'l-Lugati'l-Ârabiyyeti ve Te'lîmiha, Terc: Abduh er-Racî ve Ali Ahmed Şa'bân, Daru'n-Nehdeti'l-Ârabiyyeti, Beyrut, 1994.

BERAKE, Besâm, el-Luğetu'l-Ârabiyyetu'l-Kayyimetu ve'l-Huvviyyetu, Mecelletu'l-Ârabiyyi, Sayı: 528, Kasım, 2002.

EL-CEMÎL, Seyyar, Mecelletu'd-Devha, Şubat, 1986

EL-HASERÎ, Sati', Ma Hiye'l-Kavmiyye, Daru'l-'ilmi li'l-Melâyîn, Beyrut

ET-TABERÎ, Ebu Cafer, Cami'u'l-Beyan fî Tefsîri'l-Kur'an, el-Mektebetu'l-Amiriyye, Kahire, 1323.

ET-TAYYİBÎ, Muhammed, el-Ârabu'l-Usûl ve'l-Hüvviyye, Daru'l-Ğarb, 2002.

Fenderîs, C., el-Luğe, Terc: Abdulhamîd ed-Devağî ve Muhammed el-Kassas, Mektebetu'l-Enculû Mısriyye, Kahire, 1951.

HAMÂDÎ, Samdun ve Diğerleri, el-Luğatu'l-Ârabiyyetu ve'l-Ve'yi'l-Kavmî, Merkezi Dirâsâti'l-Vahdeti'l-Ârabiyyeti, Erbîl, 1984.

ÎSA, Hanefi bin, et-Tıflu ve Ma'deletu'l-Kusûri'l-Luğeviyyi fi'l-Âlemi'l-Arabiyyi, Mecelletu's-Sekafe, Sayı: 98, Mart-Nisan, 1987.